

Decentralizált megújuló alapú villamos energiatermelés helyzete és feladatai Magyarországon

Popovics Attila

*ETE Települési Energiagazdálkodási Szakosztály
popovics.attila@chello.hu*

Absztrakt: Előadásomban a decentralizált energiatermelés kérdéskörét vizsgálom megújulóknak tekintett energia hordozó alkalmazhatósága tekintetében, illetve arra a kérdésre keresem a választ, hogy milyen lehetőségei nyílnak a kistérségi közösségi lakossági felhasználóknak megújuló energiaforrásokkal oldani meg villamos energia igényüket.

1. Decentralizált energiatermelés

Az első problémát az jelenti, hogy mit is tekintünk decentralizált energiatermelésnek? A jelenlegi jogszabályi gyakorlat az 50 MW teljesítő képesség alatti erőműveket tekinti kiserőműveknek. Az új Villamos Energia Törvény (VET) – korábbi törvényi szabályozással megegyezően – a 0,5 MW teljesítő képesség feletti erőművek esetében egyszerűsített engedélyezési eljárás lefolytatását írja elő. A 0,5 MW alatti teljesítő képességű berendezések létesítése nem engedély köteles tevékenység, azonban a 0,5 MW nagyságrend messze nem a lakossági felhasználók nagyságrendje. Tovább bonyolítja a helyzetet az 56/2002 (XII.29.) GKM rendelet 3§ (3)(ii), mely szerint a 0,1 MW-nál nagyobb kapacitás esetén van kötelező átvétel és az új rendeket tervezet használja, de nem definiálja a „háztartási méretű kiserőmű” fogalmát.

A decentralizált megnevezés nem jogi kategória. A hazai villamos energiával kapcsolatos jogszabályok fogalom meghatározásai között nem található a decentralizáció fogalma, bár az egyes jogszabályok használják ezt a megfogalmazást. Például: a VET végrehajtási rendelet (Vhr.) tervezetében az erőművekkel kapcsolatos engedélyezés során a Magyar Energia Hivatalnak kiemelt energetikai szempontként kell érvényesítenie többek között „a decentralizált villamos energiatermelés elősegítését”.

2. Megújuló energia források

Az új VET külön fejezetet szentel „A megújuló energiaforrásból és a hulladékból nyert energiával termelt villamos energia, valamint a kapcsoltn termelt villamos energia termelésének elősegítése” kérdéskörének. A fogalom meghatározások között „megújuló energiaforrás: nem fosszilis és nem nukleáris energiaforrás (nap, szél, geotermikus energia, hullám-, árapály- vagy vízenergia, biomassa, biomasszából közvetve vagy közvetlenül előállított energia forrás, továbbá hulladék lerakóból, illetve szennyvíz kezelő létesítményből származó gáz, valamint a biogáz)” szerepel, és mint látható taxatív felsorolással rendelkezik a megújulónak tekintett energiaforrásokról.

A Vhr. rendelkezése értelmében egy termelő egy erőmű vonatkozásában a külön jogszabályban meghatározott kötelező átvételi rendszer keretében értékesített villamos energia esetében csak egy, az általa választott átvételi rendszerben vehet részt. A Vhr. Rendelkezésből az következik, hogy vagy a megújuló energiaforrás, vagy a kapcsolt hő-, és villamos energiatermelésre hivatkozással lehet a kötelező átvételt kérni. Következésképp, nincs gazdasági előnye a megújuló alapon termelt villamos energiát kapcsolt hő-, és villamos energia termelő technológia révén előállítani. Ez a szabályozás a megújuló energiaforrások hatékony technológiákban való felhasználását nem segíti.

3. Jogszabályi háttér

Vizsgáljuk meg, hogy a jogszabályokban meghatározott megújuló energiaforrások közül melyek nyújtanak lehetőséget a lakossági léptékű villamos energiatermelésre!

3.1. Napenergia

Eltekintve a napenergia fotovillamos úton történő felhasználásának meglévő, tradicionális módjaitól (zsebkalkulátorok, napelemes vezérlő és jelző berendezések, stb.) elmondható, hogy a napenergia háztartási hasznosítására igen kevés megvalósult projekt ismert. A jelenlegi bekerülési költségek mellett mechanikai teljesítmények kielégítésére, vagy épületvilágítási célokra a gazdasági megtérülés reményében nem használhatók a berendezések. Várhatóan a következő évtizedben is kizárólag mikroelektronikai berendezések üzemeltetésére elegendő teljesítményt tudunk gazdaságosan napenergia hasznosítás révén üzemeltetni. A napenergia termikus hasznosítása (HMV termelés) marad a gazdaságos és hatékony felhasználási mód. Jelentős a kutatási terület a fotovillamos technológiák terén.

3.2. Szél

A szélenergia ipari hasznosításának lehetőségei közismertek. A háztartási méretekben való elterjedése mindinkább előtérbe kerül. Kereskedelmi forgalomban kaphatók olyan szélkerekek, amelyek egy családi ház vagy nyaraló energia igényét az év jelentős részében fedezni képesek. Ezen energiaforrás hasznosításának a magyar villamos energia rendszer korlátai szabnak határt. Kis közösségi felhasználásnak azonban nincs adminisztratív akadálya, bár a technológia sajátosságából adódóan szigetüzemi hasznosítása kiegészítő teljesítmény rendelkezésre állása nélkül nem elképzelhető.

3.3. Geotermikus energia

Geotermikus energiából villamos energiát termelni többféle módon is lehetséges. Jelenleg nem látható, hogy mely technológia válik alkalmassá, mivel a jelenlegi próbálkozások csak kísérleti jellegűnek tekinthetők, főleg igaz ez a háztartási méretű berendezésekre. A geotermikus energia termikus hasznosítása annyira kézenfekvő, hogy a közeljövőben még erősen megkérdőjelezi ezen energiahordozó villamos energiatermelés célú felhasználását.

3.4. Hullám-, és árapály

Hullám-, és árapály erőművek alkalmazása hazánkban a legirredentább elmékben is csak helyel-közzel merülhet fel. A vízenergia hasznosítására tett próbálkozások emlékezetes módon váltak füstté az elmúlt évtizedekben, azonban a Dunán kívül számos nagyobb esésű folyó esetében van racionalitása 10 – 100 kW-os nagyságrendben mini vízerőmű létesítésének, ami kimondottan érintette teszi a technológiát a kis közösségi igények kielégítésére.

3.5. Biomassza

Hazánk biomassza potenciája rendkívül kedvező és mezőgazdasági termelés problémájára is egyedülálló megoldást jelent termőterületeink energetikai célú hasznosítása. Minden nagyságrendben meg van az a technológia, amellyel biomasszából villamos energia termelhető. Kérdés csupán a gazdaságosság. Erőművi nagyságrendben létezik számos gyakorlati példa, azonban a jelenleg használt technológiák vagy kísérleti jellegűek (pl.: fagáz üzemű gázmotor), vagy nem megtérülő beruházási igény mellett létesíthetők. Ezen a területen komoly K+F potenciál található. A pornóapáti falufűtés példája mutatja, hogy a közösségi hőtermelés is komoly kihívásokkal terhelt, a kapcsolt energiatermelés magasabb bekerülési költsége fokozza azokat az anomáliákat, amelyeket az ekkora nagyságú berendezések létesítése és üzemeltetése jelent.

3.6. Biogáz

Biogáz előállítására bizonyos nagyságrend alatt gazdaságos technológia nem létezik, ám a biogáz felhasználása kézenfekvő már lakossági méretekben is. A legígéretesebb lehetőségek ezen a területen kínálóznak a háztartási méretű felhasználásban. Kisebb települések esetén is lehetséges központi fermentáló létesítése, a biogáz könnyen tárolható, továbbítható és széles körben alkalmazható számos technológia esetében.

A fejlesztési irány a kombinált technológiák iparszerű alkalmazása terén várható, ilyen a szolár energiás hidrogénbontás, vagy a különböző képen kombinált üzemanyagcellák kifejlesztése.

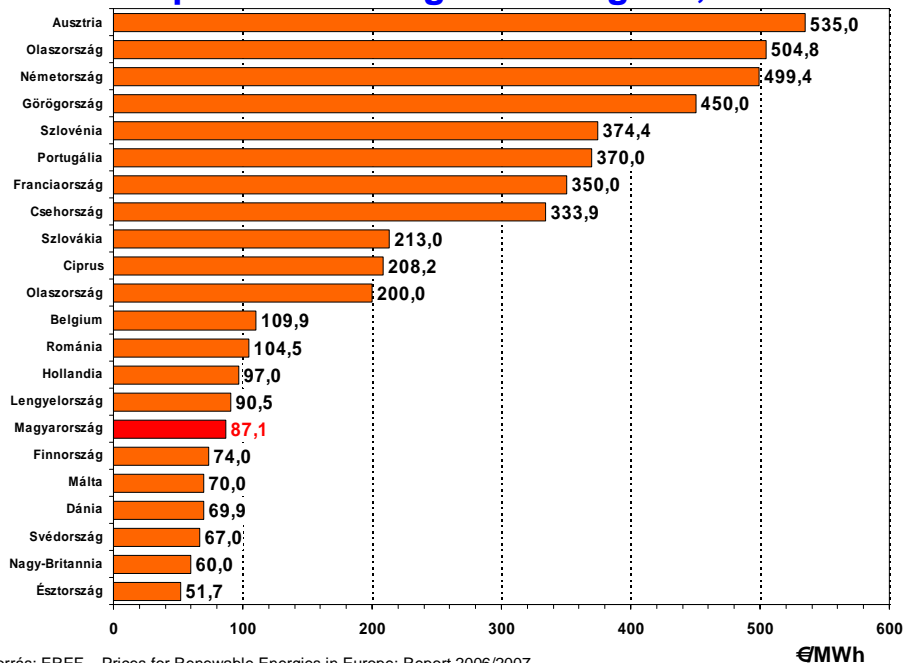
4. Alkalmazási korlátok

A megújuló energiaforrásokból háztartási és kis közösségi méretekben való kapcsolt termelésének elterjedését korlátozza, egyrészt az alkalmazott technológia beruházási költségének nagysága, másrészt a villamos hálózatra csatlakozás további járulékos költsége.

4.1. Technológiák beruházási költsége

Általánosságban elmondható, hogy a megújuló energiaforrásokból magas beruházási költség és alacsony üzemelési költség mellett lehet energiát termelni. Támogatások nélkül a beruházások nem valósíthatók és nem tarthatók fent. Tájékoztatásul közöljük az EU tagország napenergiás támogatási rendszerét [1]

A napelemek támogatási átlagárai, EU-27

Forrás: EREF – Prices for Renewable Energies in Europe; Report 2006/2007.

Átlagárakkal számolva a különböző technológiák beruházási költsége 1500 €/kW, ami háromszorosa a gazdaságilag tolerálható költségnek. Nem beszélve arról, hogy a megújuló energiaforrásokból előállított energia rendelkezésre állása többnyire korlátozott, a folyamatosság csak további beruházások révén, illetve hálózati kapcsolatokkal biztosítható.

4.2. Hálózati kapcsolatok problémái

A nagy elosztó hálózatokhoz kapcsolódás háztartási nagyságrendek esetén is – főleg azok elterjedése mellett- felveti a helyettesítő és kiegészítő kapacitások létesítésének kérdését. A szükséges tartalék kapacitások létesítése a nyitott energiapiacra nem egyszerűen megválaszolható probléma és komoly dilemmákat vet fel a rendszerirányító oldaláról is. Tapasztalatok szerint a néhány 10 kW-os hálózati kapcsolat kialakítása is jelentős többlet beruházási forrást igényel. A kisméretű – jellemzően engedélyes tulajdonában lévő- hálózatok nem alkalmasak a fogyasztó ki- és betáplálására változtatás nélkül. Megoldásként új és önálló csatlakozó kábel létesítése kerülhet számításba a

fogyasztó és a körzeti transzformátor állomás között., melynek költsége szintén a beruházást terheli, nem beszélve a transzformátor állomás kapcsoló berendezésének szükséges átalakításáról. A csatlakozás műszaki paramétereit kizárólag a hálózati engedélyes ismeri pontosan, aki belső utasítások és saját irányelvek szerint jár el a hálózatra csatlakozás engedélyezése során. A hálózati engedélyes ellenérdekeltségéhez nem fér kétség és nem is várható el, hogy a saját érdekei ellen lépjen fel. A hálózati csatlakozás műszaki megoldásának és engedélyeztetési mechanizmusának újra gondolása elengedhetetlen a kis léptékű kogeneráció elterjedéséhez. Állításomat az országban kialakult helyzet, így elsősorban a megvalósult projektek száma támasztja alá. Est tanulmányként a Kőszegi gázmotor és a Szombathely Maros u.-i családi ház hálózati kapcsolata mutatható be.

5. Megoldás

Mint láthatjuk megújuló energiaforrásokból villamos energiát termelni háztartási léptékben rendkívül összetett probléma. Jelentős kutató fejlesztő munka vár még a világ tudós és mérnök társadalmára, míg a fosszilis energiatermeléssel versenyképes áron, megbízhatósággal leszünk képesek magunkat megújuló energiaforrásokból termelt villannyal ellátni. Sokunk számára nyilván való az is, hogy a szén és szénhidrogén készletek fogyásával és a klíma változás kényszerítő hatására az alternatív tüzelőanyagok fokozott előtérbe kerülése elkerülhetetlen.

Az ez idáig megvalósult projektek azonban legfeljebb próbának és a technológiai problémák megoldási kísérleteinek tekinthetők, semmint a hagyományos eljárások konkrét alternatíváinak.

Jelentősebb áttörés megítélésem szerint a megújuló energiaforrások hasznosítására a meglévő és újonnan épülő hálózatokban történő alkalmazástól várható. A villamos hálózatok szempontjából indifferens, hogy milyen forrásból lett az energia előállítva és bizonyos nagyságrendtől kezdődően ér szinte minden megújuló energiaforrásból gazdaságosan lehet villanyt termelni. A hatékonyság fokozásához elegendő a hőenergia felhasználókhöz juttatása, ami előre vetíti a távhő termelés előtérbe kerülését és a távhőszolgáltatás reneszánszát.

Irodalom

- [1] *Pálfy Miklós*: A fotovillamos energiaátalakítás helyzete az EU-hoz újonnan csatlakozott országokban